

חסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת בלק

מה יותר חזק מהמודעות שלך?

בפרשתנו בלעם בא לקלל את ישראל, ונמצא מברך. כאשר באים שליחי בלק אל בלעם, הוא מבהיר להם בצורה חד משמעית: "לא אוכל לעבור את פי ה'". 'אינני מסוגל', טוען בלעם, 'ללכת נגד רצון ה'". אך לבסוף בלעם כן מחליט ללכת, וכל מסעו לקלל את ישראל משקף את תנועת הנפש של האדם כאשר הוא נע בין רצונותיו האישיים לרצון ה' יתברך. במאמר שלפניכם נתבונן מעט במסעו של בלעם, וננסה ללמוד ממנו על מה שמתרחש בנפשנו פנימה.

מעשה האתון – משל או מציאות מוחשית?

האם מעשה האתון של בלעם זה משל או מציאות מוחשית? בתורה אנו לא מוצאים משלים ציוריים כאלה, אך בספרי הנביאים והכתובים ישנם משלים רבים. והנה, חז"ל אומרים שפרשת בלעם היא ספר בפני עצמו (ראה ב"ב יד ב). לכן ניתן לומר שפרשת בלעם נוקטת סגנון של משלים ציוריים, כפי שמצינו בספרי הנביאים.

לפני שנצלול לתוך המשל עצמו, נקדים עיקרון יסודי בעבודת ה':

כאשר האדם חושב, מחשבותיו לא מייצרות מציאות. המחשבות שהאדם חושב הם בסך הכל דמיונות. אך כאשר ה' חושב, יש למחשבות שלו תוקף כמו מציאות ממשית. ממילא, כאשר האדם רוצה משהו מסוים, והוא יודע שה' רוצה ממנו משהו אחר – יתכן שיווצר תהליך של מאבק פנימי, ויכול להיות שהאדם ינסה למשוך לכיוון של רצונו האישי, אבל בסופו של דבר האדם יודע שהוא לא יכול ללכת נגד רצון ה'. כי הרצון האישי של האדם הוא בסך הכל דמיון, ואילו הרצון של ה' הוא מציאות ממשית. כל הליכה של האדם נגד רצון ה' משמעותה התנגשות חזיתית עם המציאות.

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

מודעות מול מציאות

בעת נוכח להתקדם למשל שמציירת לנו התורה:

האתון הינה משל לגוף של בלעם, ושל כל אדם בכלל. שהרי כך האתון טוענת כלפיו: **הֲלוֹא אֲנִי אֶתְנֶךָ אֲשֶׁר רָכַבְתָּ עָלַי מְעֹדָךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה**. הגוף הוא הכלי עליו רוכבת הנשמה, החל מירידתה לעולם הזה ועד לחזרתה למקורה ושורשה. גם הביטוי '**עֹדָךְ**', בו האתון משתמשת, מרמז לגוף, כפי שמצינו בלשון המשנה (ב"ק יא א) "יביא **עֲדוּדָה** [גוף הנבלה] לבית דין". גם בספר התניא, הגוף נקרא '**עֹד**' (שער היחוד והאמונה פרק ו).

הגוף מביא לידי ביטוי את המתרחש בתוך הנפש, ולכן הוא משקף את ממשותו של רצון ה' יותר מאשר המודעות של האדם. המודעות, כפי שאמרנו, יכולה לחשוב על הרבה דברים אבל בסוף אלו דמיונות שנמצאים בינה לבין עצמה. אך הנפש של האדם חשה בתוכה שרצון ה' הוא הקיום שלה, ולכן היא החלק שבו האדם לא מדמיון, אלא משקף מציאות ממשית. הנפש, והגוף שמבטא אותה, משקפים את התוקף של רצון ה' יותר מאשר המודעות של האדם.

שלושה שלבים של התנגשות

במסעו של בלעם לקלל את ישראל אנו מגלים שלושה שלבים שמבטאים את המתח של האדם בין ההליכה אחר רצונו האישי, לבין תחושתו שבכך הוא 'מתנגש' במציאות:

כך מתארת התורה:

וַתֵּרָא הָאֶתּוֹן אֶת מֵלָאךְ ה' נֹצֵב בְּדֶרֶךְ וְחֶרְבוֹ שְׁלוּפָה בִּידּוֹ וַתֵּט הָאֶתּוֹן מִן הַדֶּרֶךְ וַתֵּלֶךְ בִּשְׂדֵה וַיֵּךְ בַּלֵּעַם אֶת הָאֶתּוֹן לְהַטֵּתָהּ הַדֶּרֶךְ.

בשלב הראשון, המודעות של האדם מובילה אותו ללכת למקום מסוים, והוא נמשך אחריה. אך מהר מאוד האדם מגלה שנפשו, שמבטאת את מציאותו הממשית, לוקחת אותו למקום אחר. על אף רצונו האישי של האדם, הוא מגלה להפתעתו כל פעם מחדש כיצד נפשו היא הקובעת באיזו דרך ילך ובאיזה כיוון יתקדם. ההכוונה של הנפש את האדם מצטיירת פה כמו מלאך עם חרב שלופה, משום שהאדם מפחד מהאמת היציבה שמשקפת לו נפשו, והוא מעדיף לשגות בדמיונות ולהתעלם ממנה.

בעת האדם יכול להחליט שהוא מקשיב למה שהמציאות הממשית אומרת, אך הוא יכול גם להתעלם מהמציאות ולהמשיך ללכת עם הדמיונות שלו.

כך בלעם בוחר לעשות בשלב השני. ואז זה מה שקורה:

"וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מְלֶאךָ ה' וַתִּלְחֹץ אֶל הַקִּיר וַתִּלְחֹץ אֶת רֶגֶל בִּלְעָם אֶל הַקִּיר".

בשלב זה האדם כבר חווה את ההכוונה של הנפש בקיר ממש לוחץ. כעת האדם שם לב לכך שהנפש לא סתם דוחפת לכיוון שלה, ואפשר להקשיב לה אך גם אפשר להתעלם, אלא היא מציאות ממשית שלא ניתן להימנע מהתנגשות עימה. ובכל זאת, **"וַיִּסֹּף לְהַבְתָּה"** – האדם מתעקש ומנסה בכל אופן ללכת אחר רצונותיו ודמיונותיו.

בשלב השלישי האדם פשוט קורס:

וַתֵּרָא הָאֵתוֹן אֶת מְלֶאךָ ה' וַתִּרְבֹּץ תַּחַת בִּלְעָם.

בשלב האחרון מתברר לאדם שהמודעות שלו היא דמיון גמור שמתפוצץ לו בפנים, והוא פשוט קורס. בשלב הקודם האדם קלט שהמקום שאליו מכוונת הנפש הוא מציאות ממשית, אך הוא עוד היה נתון באשליה שגם המודעות שלו ממשית כמו הנפש. כעת מתברר לאדם שהמודעות שלו לא משקפת מציאות ממשית, וכולה דמיון.

כפי שאמרנו קודם, הנפש מבטאת את עצמה דרך הגוף. ואכן יש סוגים של מחלות, כמו למשל מחלות עור, שנובעות מכך שהאדם התכחש תקופה ארוכה למה שהנפש תבעה ממנו, עד שלבסוף הוא 'קורס'. הסיבה לכך היא משום שהנפש, בהיותה כלי לרצון ה', משקפת מציאות ממשית שלא ניתן לעמוד מולה.

והנה אנו רואים בפרשתנו, שבסופו של דבר, לאחר שהאתון קורסת, ובלעם מפנים שרצון ה' הוא הדבר הממשי, הוא הולך ומברך את ישראל ברכות עצומות. כך גם כל אדם, כאשר הוא זונח את רצונותיו האישיים ומכוון לרצון ה' יתברך – הוא מוליד ברכת ה' אמיתית.

שנזכה ללכת תמיד אחר רצון ה', ונזכה לכל הברכות...

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

